

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 331/2010-7

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 16. septembra 2010 predbežne prerokoval sťažnosť M. P., K., ktorou namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 46, čl. 47 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Okresného súdu Svidník sp. zn. 4 C 121/2006 z 21. októbra 2008, ako aj jeho uznesením z 29. apríla 2009, uznesením Krajského súdu v Prešove sp. zn. 3 Co 176/2008 z 21. januára 2009, ako aj jeho uznesením sp. zn. 4 Co 97/2009 zo 7. októbra 2009 a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 Cdo 9/2010, 3 Cdo 18/2010 z 15. apríla 2010, a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť M. P. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bolo 26. mája 2010 doručené podanie M. P. (ďalej len „sťažovateľ“) označené ako „*Žaloba proti porušovaniu*

základných práv a slobôd podľa čl. 46, 47, 48, Ústavy Slovenskej republiky a ľudských práv a základných slobôd podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky súdmi SR“.

Vychádzajúc z obsahu podania ho ústavný súd preskúmal ako sťažnosť podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ktorou namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 46, čl. 47 a čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Okresného súdu Svidník (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 4 C 121/2006 z 21. októbra 2008 (ďalej aj „uznesenie okresného súdu z 21. októbra 2008“), ako aj jeho uznesením z 29. apríla 2009 (ďalej aj „uznesenie okresného súdu z 29. apríla 2009“), uznesením Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 3 Co 176/2008 z 21. januára 2009 (ďalej aj „uznesenie krajského súdu z 21. januára 2009“), ako aj jeho uznesením sp. zn. 4 Co 97/2009 zo 7. októbra 2009 (ďalej aj „uznesenie krajského súdu zo 7. októbra 2009“) a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 3 Cdo 9/2010, 3 Cdo 18/2010 z 15. apríla 2010 (ďalej aj „napadnuté uznesenie najvyššieho súdu“).

Zo sťažnosti a z priloženej dokumentácie vyplýva, že sťažovateľ sa žalobou z 24. apríla 2006 domáhal na okresnom súde proti S. N... (ďalej len „žalovaný“), zaplata sumy 3 319 € (100 000 Sk) s prísl. s poukazom na to, že žalovaný je dlžníkom D. K., ktorá bola rozsudkom krajského súdu sp. zn. 12 Cb 48/2002 z 12. februára 2002 zaviazaná zaplatiť sťažovateľovi sumu 872 682 Sk s prísl. Žalovaný počas konania pred okresným súdom preukázal, že žalovanú sumu voči D. K. uhradil, o čom zároveň predložil v konaní aj listinné dôkazy, ktoré poskytol aj sťažovateľovi. Sťažovateľ po oboznámení sa s nimi zobral svoj žalobný návrh späť a konanie navrhol zastaviť. Okresný súd uznesením z 21. októbra 2008 konanie zastavil a zaviazal sťažovateľa zaplatiť žalovanému trovy konania.

Keďže sťažovateľ mal následne pochybnosti o pravosti predložených listinných dôkazov, podal proti tomuto uzneseniu okresného súdu odvolanie. Krajský súd uznesením

z 21. januára 2009 uznesenie okresného súdu z 21. októbra 2008 potvrdil. Sťažovateľ preto podal proti nemu dovolanie a zároveň požiadal o ustanovenie zástupcu z radov advokátov, ktorý by ho v dovolacom konaní zastupoval. Okresný súd uznesením z 29. apríla 2009 žiadosť sťažovateľa zamietol s odôvodnením, že u neho nie sú splnené podmienky na ustanovenie advokáta pre dovolacie konanie, pretože jeho dôchodok je nad hranicou životného minima.

Sťažovateľ sa proti tomuto uzneseniu okresného súdu odvolal. Krajský súd uznesením zo 7. októbra 2009 potvrdil uznesenie okresného súdu a zároveň rozhodol aj o žiadosti sťažovateľa o oslobodenie od súdnych poplatkov (neprižnal mu oslobodenie).

Proti tomuto uzneseniu krajského súdu podal sťažovateľ dovolanie a žiadal ho zrušiť. Najvyšší súd v napadnutom uznesení odmietol dovolanie sťažovateľa proti uzneseniu krajského súdu zo 7. októbra 2009, ktorým bolo potvrdené zastavujúce uznesenie okresného súdu, a konanie o dovolaní podanom proti uzneseniu krajského súdu z 21. januára 2009 zastavil. Zároveň rozhodol aj o trovách dovolacieho konania.

Sťažovateľ namieta, že mu okresný súd „*účelovo nepridelil... obhajcu*“, aj keď podľa jeho názoru spĺňa všetky zákonné predpoklady na jeho ustanovenie. Odvolaciemu a dovolaciemu súdu vytýka, že sa nezaoberal predloženým listinným dôkazom, ktoré im poskytol, ale iba „*klamstvami okresného súdu*“, lebo v žiadanom rozhodnutí sa „*nehodnotí to, že S. N. predložil súdu falošný doklad...*“.

Na základe uvedeného sťažovateľ preto žiada „*zrušiť uznesenie Okresného súdu Svidník sp. zn. 4 C 121/2006, uznesenie Odvolacieho súdu sp. zn. 3 Co 176/2008, uznesenie sp. zn. 4 Co 97/2009 a uznesenie dovolacieho súdu sp. zn. 3 Cdo 9/2010, 3 Cdo 18/2010 a vec vrátiť na nové konanie*“.

Sťažovateľ napokon požiadal o ustanovenie právneho zástupcu aj v konaní o jeho sťažnosti pred ústavným súdom.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd návrh na začatie konania predbežne prerokuje podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa a zisťuje, či nie sú dôvody na jeho odmietnutie návrhu podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde. Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania návrhy, na prerokovanie ktorých nemá právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený. Ak ústavný súd navrhovateľa na také nedostatky upozornil, uznesenie sa nemusí odôvodniť.

Sťažovateľ namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 46, čl. 47 a čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením okresného súdu sp. zn. 4 C 121/2006 z 21. októbra 2008, ako aj jeho uznesením z 29. apríla 2009, uznesením krajského súdu sp. zn. 3 Co 176/2008 z 21. januára 2009, ako aj jeho uznesením sp. zn. 4 Co 97/2009 zo 7. októbra 2009 a uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 9/2010, 3 Cdo 18/2010 z 15. apríla 2010.

1. K namietanému porušeniu základných práv podľa čl. 46 a čl. 47 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením okresného súdu z 21. októbra 2008, ako aj jeho uznesením z 29. apríla 2009

Ústavný súd vo svojom rozhodovaní vychádza z ústavného princípu subsidiarity svojej právomoci vo vzťahu k všeobecným súdom vyplývajúceho z čl. 127 ods. 1 ústavy, podľa ktorého rozhoduje o individuálnych sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb vo veci porušenia ich základných práv alebo slobôd v tých prípadoch, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa § 201 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“) účastník môže napadnúť rozhodnutie súdu prvého stupňa odvolaním, pokiaľ to zákon nevyklučuje.

Z uvedeného ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku vyplýva, že sťažovateľ mohol proti napadnutým uzneseniam okresného súdu využiť odvolanie ako účinný prostriedok nápravy, a ako je zrejmé z jeho sťažnosti, túto možnosť využil, aj keď bezúspešne, pretože krajský súd napadnuté uznesenia okresného súdu potvrdil. Z tohto dôvodu (vzhľadom na už spomínaný princíp subsidiarity vyplývajúci z čl. 127 ods. 1 ústavy) bolo potrebné sťažnosť v tejto v časti pri jej predbežnom prerokovaní odmietnuť pre nedostatok právomoci ústavného súdu na jej prerokovanie podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

2. K namietanému porušeniu základných práv podľa čl. 46 a čl. 47 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením krajského súdu z 21. januára 2009, ako aj jeho uznesením zo 7. októbra 2009

Ústavný súd sa ďalej zaoberal sťažnosťou v časti smerujúcej proti označeným uzneseniam krajskému súdu.

a) Pokiaľ ide o uznesenie z 21. januára 2009, ktorým krajský súd ako súd odvolací potvrdil uznesenie okresného súdu sp. zn. 4 C 121/2006 z 21. októbra 2008 o zastavení

konania, ústavný súd konštatuje, že z predmetného uznesenia krajského súdu možno vyvodiť, že tento dostatočne zrozumiteľným a presvedčivým spôsobom vysvetlil svoj právny záver, prečo bolo nevyhnutné potvrdiť ako vecne správne prvostupňové uznesenie o zastavení konania, stotožniac sa v celom rozsahu s odôvodnením prvostupňového rozhodnutia.

Krajský súd najmä konštatoval, že sťažovateľ (v procesnom postavení žalobcu) potom, ako žalovaný na pojednávaní pred okresným súdom konanom 21. októbra 2008 pokladničným dokladom preukázal, že pôžičku zaplatil svojej veriteľke, zobral žalobu späť a žiadal konanie zastaviť. Prvostupňový súd preto rozhodol správne, keď konanie v právnej veci sťažovateľa postupom podľa § 96 ods. 1 a 3 OSP zastavil.

Posúdenie veci všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli do takej miery zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, že by zásadne popreli účel a význam zákonného predpisu (I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 382/06, I. ÚS 88/07).

Podľa názoru ústavného súdu sťažnosťou napadnuté uznesenie krajského súdu vo svojom odôvodnení jasne a zrozumiteľne podáva výklad použitého právneho predpisu (Občianskeho súdneho poriadku) a obsahuje dostatočnú argumentáciu pre výrok, ktorým bolo potvrdené prvostupňové uznesenie o zastavení konania. V uznesení krajského súdu z 21. januára 2009 ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti nezistil nič, čo by ho robilo ústavne neakceptovateľným a ako takým vyžadujúcim korekciu zo strany ústavného súdu. Sťažnosťou napadnuté uznesenie nie je ani prejavom aplikačnej a interpretačnej svojvôle a dáva zrozumiteľným spôsobom vysvetľujúcu odpoveď na všetky podstatné otázky.

V tejto situácii nemá ústavný súd dôvod zasiahnuť do právneho názoru krajského súdu, keď navyše nie je a ani nemôže byť ďalšou opravnou inštanciou v systéme všeobecného súdnictva.

O zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti v zmysle judikatúry ústavného súdu možno hovoriť vtedy, ak namietaným rozhodnutím orgánom štátu (súdu) nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi namietaným rozhodnutím a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, alebo z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť preto možno považovať tú, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistí možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (II. ÚS 101/03 alebo IV. ÚS 136/05). O taký prípad išlo aj v prerokúvanej veci.

Keďže ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde dospel k záveru, že účinky výkonu právomoci krajského súdu v danom prípade sú zlúčiteľné so sťažovateľom označenými právami, sťažnosť v tejto časti odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

b) Čo sa týka uznesenia zo 7. októbra 2009, ktorým krajský súd rozhodol, že sťažovateľovi oslobodenie od súdnych poplatkov pre dovolacie konanie nepriznáva, krajský súd v relevantnej časti odôvodnenia uvedeného uznesenia uviedol:

„Podľa § 138 ods. 1 O. s. p., na návrh môže súd priznať účastníkovi celkom alebo sčasti oslobodenie od súdnych poplatkov, ak to pomery účastníka odôvodňujú a ak nejde o svojvoľné alebo zrejme bezúspešné uplatňovanie alebo bránenie práva. Ak nerozhodne súd inak, vzťahu je oslobodenie na celé konanie a má i spätnú účinnosť; poplatky zaplatené pred rozhodnutím o oslobodení sa však nevracajú.

Posudzovanie splnenia podmienok pre oslobodenie od súdnych poplatkov je bezprostredne nadväzujúce na ustanovenie zástupcu z radov advokátov, preto je potrebné vyriešiť prednostne otázku splnenia podmienok pre oslobodenie od súdnych poplatkov. V predmetnom konaní sa žalobca domáhal priznania oslobodenia od súdnych poplatkov, avšak o tejto jeho žiadosti prvostupňový súd opomenul rozhodnúť. Preto s poukazom na ust. § 211 ods. 1 posledná veta O. s. p. rozhodol o oslobodení od súdnych poplatkov odvolací súd. Pri posudzovaní pomerov žalobcu odvolací súd vychádzal zo starobného dôchodku, ktorý žalobca poberá vo výške 356,40 eur. Boli zohľadnené nevyhnutné výdavky, a to

nájomné za družstevný byt spolu s inkasom vo výške 184,22 eur a náklady na lieky v priemere okolo 10 eur. Nie je však možné zohľadniť skutočnosť, že žalobcovi je z dôchodku vykonávaná zrážka v rámci exekúcie, keďže takáto skutočnosť svedčí len o nesplnení si zákonom stanovenej povinnosti. Ďalším predpokladom je posúdenie, či nejde o svojvoľné alebo zrejme bezúspešné uplatňovanie alebo bránenie práva. V tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť, že predmetom preskúmania v dovolacom konaní má byť uznesenie Okresného súdu Svidník zo dňa 21. 10. 2008, ktorým bolo zastavené konanie v dôsledku späťvzatia žaloby žalobcom, ktoré uznesenie bolo potvrdené uznesením Krajského súdu v Prešove č. k. 3 Co 176/2008-243 zo dňa 21. 1. 2009. Aj keď posudzovanie dôvodnosti podania dovolania neprináleží odvolaciemu súdu, nie je možné bez povšimnutia ponechať to, že v dovolacom konaní sa žalobca chce domôcť nápravy rozhodnutia, ktoré bolo vydané v dôsledku jeho dobrovoľného procesného rozhodnutia, teda v dôsledku späťvzatia žaloby. Ide tak o zrejme bezúspešné uplatňovanie alebo bránenie práva, čo neodvodňuje priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov. Preto odvolací súd nevyhovel žiadosti žalobcu a oslobodenie od súdnych poplatkov mu nepriznal.

V nadväznosti na to pre nesplnenie predpokladov oslobodenia od súdnych poplatkov rozhodol prvostupňový súd správne, ak žiadosť o ustanovenie zástupcu z radov advokátov zamietol s poukazom na ust. § 30 O. s. p. Preskúmané rozhodnutie preto odvolací súd potvrdil ako vecne správne v súlade s ust. § 219 ods. 2 O. s. p.“

Ústavný súd, podobne ako v prípade iných sťažností namietajúcich porušenie označených práv všeobecnými súdmi, skúmal, či napadnuté uznesenie nie je svojvoľné alebo arbitrárne a či nezakladá možnosť porušenia sťažovateľových práv. Z uznesenia zo 7. októbra 2009 je zrejme, aké skutočnosti vzal za základ svojho rozhodnutia. Ústavný súd nezistil medzi dôvodmi a skutočnosťami, ktoré sťažovateľ uvádza v konaní pred ústavným súdom, žiadne také dôvody alebo skutočnosti, ktoré by mohli spochybníť právne závery krajského súdu. Jeho procesný postup ani namietané uznesenie sa nejavia podľa názoru ústavného súdu ako svojvoľné, neodôvodnené a zjavne neopodstatnené a ako také umožňujúce vyvodenie záverov o porušení sťažovateľom označených práv zaručených ústavou a dohovorom. Ústavný súd ako už bolo spomenuté stabilne judikuje, že do sféry

pôsobnosti všeobecných súdov môže zasiahnuť len vtedy, ak by ich konanie alebo rozhodovanie bolo zjavne nedôvodné alebo arbitrárne (napr. I. ÚS 24/00, III. ÚS 53/02).

Z toho dôvodu ústavný súd sťažnosť aj v časti, v ktorej sťažovateľ namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 46 a čl. 47 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením krajského súdu zo 7. októbra 2009, odmietol ako zjavne neopodstatnenú už po jej predbežnom prerokovaní.

3. K namietanému porušeniu základných práv podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením najvyššieho súdu

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

Ústavný súd vo vzťahu k čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru už uviedol, že formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru (II. ÚS 71/97). Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07).

Obsahom základného práva na súdnu ochranu je poskytnúť uplatňovanému právu súdnu ochranu za predpokladu, že sú splnené procesné podmienky súdneho konania. Zmyslom tohto základného práva je umožniť každému reálny prístup k súdu a tomu zodpovedajúca povinnosť súdu vo veci konať a k jeho porušeniu by mohlo dôjsť iba v tom prípade, ak by bola komukoľvek odmietnutá možnosť domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde, teda pokiaľ by súd odmietol konať a rozhodovať o podanom návrhu fyzickej osoby alebo právnickej osoby.

Citovaný čl. 46 ods. 1 ústavy je primárnym východiskom na zákonom upravené konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky príslušných na poskytovanie právnej ochrany ústavou garantovanej v siedmom oddiele druhej hlavy ústavy (čl. 46 až čl. 50 ústavy).

a) Vo vzťahu k odmietnutiu dovolania sťažovateľa proti uzneseniu krajského súdu zo 7. októbra 2009

V predmetnej veci, ako už bolo uvedené, krajský súd uznesením zo 7. októbra 2009 potvrdil uznesenie okresného súdu z 29. apríla 2009, ktorým tento sťažovateľovi neustanovil zástupcu z radov advokátov, keď sa stotožnil so skutkovými a právnymi závermi prvostupňového súdu, že pomery sťažovateľa neodôvodňujú oslobodenie od súdnych poplatkov, a tým ani podmienky na ustanovenie zástupcu z radov advokátov. Proti tomuto rozhodnutiu podal sťažovateľ dovolanie, ktorým vyčítal krajskému súdu, že náležitým spôsobom nezohľadnil jeho nepriaznivé pomery.

Najvyšší súd predovšetkým skúmal, či je dovolanie prípustné proti potvrdzujúcemu uzneseniu, ktorým nebolo vyhovené žiadosti sťažovateľa o oslobodenie od súdnych poplatkov a o ustanovenie právneho zástupcu, pričom konštatoval, že *„i keď žalobca nemá právnické vzdelanie a nie je zastúpený advokátom (§ 241 ods. 1 O. s. p.), dovolací súd – v prípade tohto dovolania – nepovažoval nedostatok povinného zastúpenia žalobcu advokátom za prekážku, ktorá by bránila preskúmaniu prípustnosti tohto dovolania. So zreteľom na dovolaním napadnuté rozhodnutie vychádzal dovolací súd z toho, že ak predmetom dovolacieho prieskumu má byť rozhodnutie, ktorým nebolo vyhovené žiadosti účastníka o ustanovenie zástupcu z radov advokátov v zmysle § 30 O. s. p. (ako je to aj v posudzovanej veci), nemožno striktne trvať na splnení tejto podmienky, lebo v opačnom prípade by bol popretý nielen zámer, ktorý sledoval účastník konania podaním dovolania, ale tiež účel dovolacieho konania, v ktorom predmetom posúdenia má byť záver odvolacieho súdu o (ne)splnení podmienok pre ustanovenie zástupcu z radov advokátov súdom (pozn.: na obdobnom názore založil svoje rozhodnutie Najvyšší súd Slovenskej*

republiky aj v iných uzneseniach – vid' napríklad sp. zn. 2 Cdo 329/2006 a sp. zn. 3 Cdo 177/2009).

Podľa § 236 ods. 1 O. s. p. dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

Vyššie uvedené dovolanie žalobcu smeruje proti uzneseniu odvolacieho súdu. Dovolanie proti uzneseniu odvolacieho súdu je prípustné, ak je ním napadnuté zmeňujúce uznesenie odvolacieho súdu (§ 239 ods. 1 písm. a/ O. s. p.) alebo ak odvolací súd rozhodoval vo veci postúpenia návrhu Súdnemu dvoru Európskych spoločností na zaujatie stanoviska (§ 239 ods. 1 písm. b/ veta prvá O. s. p.). Podľa § 239 ods. 2 O. s. p. je dovolanie prípustné tiež proti uzneseniu odvolacieho súdu, ktorým bolo potvrdené uznesenie súdu prvého stupňa, ak a/ odvolací súd vyslovil vo svojom potvrdzujúcom uznesení, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu, b/ ide o uznesenie o návrhu na zastavenie výkonu rozhodnutia na podklade cudzozemského rozhodnutia, c/ ide o uznesenie o uznaní (neuznaní) cudzieho rozhodnutia alebo o jeho vyhlásení za vykonateľné (nevykonateľné) na území Slovenskej republiky. Keďže týmto dovolaním žalobcu je napadnuté uznesenie odvolacieho súdu, ktoré nevykazuje znaky uznesení, proti ktorým je dovolanie prípustné, nemožno prípustnosť tohto dovolania vyvodiť z § 239 ods. 1 a 2 O. s. p.“.

Prihliadajúc na zákonnú povinnosť vyplývajúcu z § 242 ods. 1 druhej vety OSP a tiež so zreteľom na námietky dovolateľa sa dovolací súd zaoberal aj tým, či v konaní nedošlo k niektorej z procesných väd, ktoré sú taxatívne vymenované v § 237 OSP, uvádzajúc:

„Podľa tohto ustanovenia je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu (aj uzneseniu), pokiaľ a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát. Treba zdôrazniť, že z hľadiska posúdenia existencie niektorej z uvedených procesných väd ako dôvodu, ktorý

zakladá prípustnosť dovolania proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, nie je významné subjektívne tvrdenie účastníka o tom, že v konaní došlo k vade v zmysle § 237 O. s. p., ale len zistenie existencie vady tejto povahy.

Žalobca netvrdil, že by v súvislosti s rozhodovaním súdov o jeho žiadosti, aby mu bol ustanovený zástupca z radov advokátov, došlo k procesným vadám v zmysle § 237 písm. a/ až e/ a g/ O. s. p.; existencia väd takej povahy v dovolacom konaní ani nevyšla najavo. Prípustnosť tohto dovolania žalobcu preto z uvedených ustanovení nemožno vyvodiť.

Dovolateľ tvrdí, že mu v konaní bola postupom odvolacieho súdu odňatá možnosť konať v zmysle § 237 písm. f/ O. s. p. Pod odňatím možnosťou pred súdom konať treba rozumieť procesne nesprávny postup súdu, ktorým sa účastníkovi znemožní realizácia jeho procesných práv, priznaných mu v občianskom súdnom konaní za účelom ochrany jeho práv a právom chránených záujmov.

Podľa § 30 O. s. p. účastníkovi, u ktorého sú predpoklady, aby bol súdom oslobodený od súdnych poplatkov, ustanoví sudca alebo poverený zamestnanec súdu na jeho žiadosť zástupcu z radov advokátov, ak je to potrebné na ochranu jeho záujmov. Procesným predpokladom pre ustanovenie zástupcu z radov advokátov v zmysle tohto ustanovenia sú vo všeobecnosti a/ žiadosť účastníka konania, b/ splnenie predpokladov pre oslobodenie od súdnych poplatkov, c/ danosť takej potreby ochrany záujmov účastníka konania, ktorá je v priamej súvislosti s predmetom konania. Pokiaľ má byť účastníkovi zástupca ustanovený, musia byť uvedené predpoklady splnené kumulatívne.

Žalobca podal žiadosť o ustanovenie zástupcu z radov advokátov, čím došlo k splneniu vyššie uvedeného predpokladu označeného pod a/. Pokiaľ ale ide o otázku splnenia ďalšieho z predpokladov (viď vyššie b/), treba uviesť, že pre záver súdu o danosti podmienok pre oslobodenie účastníka konania od súdneho poplatku sú významné hľadiská uvedené v ustanovení § 138 O. s. p. (najmä existencia pomerov účastníka odôvodňujúcich oslobodenie a skutočnosť, že v jeho prípade nejde o svojvoľné alebo zrejme bezúspešné uplatňovanie alebo bránenie práva). Pri rozhodovaní o oslobodení fyzickej osoby od súdnych poplatkov súd berie na zreteľ najmä jej celkové majetkové, zdravotné a sociálne pomery, výšku súdneho poplatku, predpokladané trovy dokazovania, povahu žalobou uplatneného nároku. Zhodnotenie týchto aspektov sa musí premietnuť do záveru, či účastník je schopný zaplatiť súdne poplatky; ak to pomery účastníka nedovoľujú, prizná mu súd

oslobodenie od súdnych poplatkov, avšak len ak účastník svoje právo neuplatňuje (nebráni) svojvoľne alebo zrejme bezúspešne. Šetrením osobných majetkových a sociálnych pomerov žalobcu, ku ktorému v danom prípade pristúpili súdy nižších stupňov, boli obstarané skutkové zistenia tvoriace podklad pre rozhodnutie súdu. Činnosť súdu, pri ktorej zistený skutkový stav podriaďuje pod skutkovú podstatu príslušnej právnej normy (v danom prípade § 30 O. s. p.), na základe čoho dospieva k záveru, či sa právo prizná alebo neprizná, sa označuje ako právne posudzovanie veci. Právne posúdenie veci je nesprávne, ak sa súd pri tejto činnosti dopustil omylu (buď v tom, že na správne zistený skutkový stav aplikoval iný právny predpis než mal, alebo ak správne aplikovaný právny predpis nesprávne interpretoval). Právnym posúdením veci ale nemôže dôjsť k odňatiu možnosti účastníka konania pred súdom konať, lebo právnym posúdením veci sa mu neodníma možnosť uplatnenia jeho procesných práv v zmysle § 237 písm. f/ O. s. p. Z tohto dôvodu je právne posúdenie veci súdmi nižších stupňov považované (len) za relevantný dovolací dôvod, ktorým možno odôvodniť procesné prípustné dovolanie (viď § 241 ods. 2 písm. c/ O. s. p.), ktorý ale sám osebe nezakladá prípustnosť dovolania v zmysle § 237 písm. f/ O. s. p.

V prejednávanej veci zo spisu nevyplýva, že by sa súdy dopustili porušenia procesných oprávnení žalobcu majúceho za následok odňatie jeho možnosti pred súdom konať. Obsah spisu nedáva podklad pre záver, že by žalobcovi nebol ustanovený zástupca pre dovolacie konanie z radov advokátov (resp. že by mu nebolo priznané oslobodenie od súdnych poplatkov), hoci pre to boli dané procesné predpoklady. Z tohto dôvodu dospel dovolací súd k záveru, že postup súdov nemal za následok znemožnenie realizácie procesných práv žalobcu v zmysle § 237 písm. f/ O. s. p.

Kedže procesná prípustnosť tohto dovolania žalobcu nevyplýva z § 239 ani z § 237 O. s. p., dovolací súd ho odmietol ako smerujúce proti rozhodnutiu, proti ktorému dovolanie nie je prípustné (§ 243b ods. 5 O. s. p. a § 218 ods. 1 písm. c/ O. s. p.).“

Ústavný súd v spojitosti s uvedeným ďalej poznamenáva, že na posúdenie prípustnosti dovolania je zásadne príslušný dovolací súd. Skutočnosť, že sťažovateľ zastáva iný právny názor, než prijal v tejto veci najvyšší súd, nemôže viesť k záveru o jeho zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti a nezakladá ani oprávnenie ústavného súdu nahradiť právny názor najvyššieho súdu svojím vlastným. O svojvôli pri výklade alebo aplikácii

zákonného predpisu všeobecným súdom, v tomto prípade najvyšším súdom, by bolo možné uvažovať vtedy, ak by sa jeho názor natoľko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (m. m. I. ÚS 115/02). Podľa ústavného súdu však posúdenie prípustnosti dovolania zo strany najvyššieho súdu takéto nedostatky nevykazuje. Naopak, ním vyslovené závery sú súčasťou konštantnej súdnej praxe všeobecných súdov.

Pokiaľ sa sťažovateľ s právnym názorom najvyššieho súdu v otázke akceptácie vyslovenej neprípustnosti ním podaného dovolania nestotožňuje, ústavný súd napokon dodáva, že otázka posúdenia podmienok dovolacieho konania je otázkou zákonnosti a jej riešenie nemôže viesť k záveru o porušení sťažovateľom označeného základného práva.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti ústavný súd vyhodnotil argumentáciu sťažovateľa odôvodňujúcu porušenie čl. 46 ods. 1 ústavy ako nedostatočnú na to, aby na jej základe bolo možné v prípade prijatia sťažnosti na ďalšie konanie dospieť k záverom o porušení jeho označených práv. Napadnuté rozhodnutie najvyššieho súdu nemôže byť v takej príčinnej súvislosti s namietaným porušením základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (resp. práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru) aj preto, lebo toto porušenie sa nedá vyvodiť iba z určitého výkladu a aplikácie platných procesných noriem upravujúcich postup občianskoprávných súdov v opravných konaniach (podobne aj I. ÚS 66/98, II. ÚS 811/00).

b) Vo vzťahu k zastaveniu konania o dovolaní sťažovateľa proti uzneseniu krajského súdu z 21. januára 2009

Podľa čl. 51 ods. 1 ústavy domáhať sa práv uvedených v čl. 46 tejto ústavy sa možno len v medziach zákonov, ktoré tieto ustanovenia vykonávajú.

Obsahom základného práva na súdnu ochranu je poskytnúť uplatňovanému právu súdnu ochranu, avšak iba za predpokladu, že sú splnené procesné podmienky súdneho konania. Zmyslom tohto základného práva je umožniť každému reálny prístup k súdu a tomu zodpovedajúca povinnosť súdu vo veci konať a k jeho porušeniu by mohlo dôjsť iba v tom prípade, ak by bola komukoľvek odmietnutá možnosť domáhať sa svojho práva

na nezávislom a nestrannom súde, teda pokiaľ by súd odmietol konať a rozhodovať o podanom návrhu fyzickej osoby alebo právnickej osoby.

Najvyšší súd ako súd dovolací skúmal, či sú splnené podmienky, za ktorých môže konať vo veci dovolania sťažovateľa proti uzneseniu krajského súdu z 21. januára 2009, pričom zistil, že nie je splnená podmienka jeho povinného zastúpenia kvalifikovaným právnym zástupcom. V súvislosti s tým najvyšší súd poukázal na § 241 ods. 1 druhú vetu OSP, podľa ktorej musí byť dovolateľ zastúpený advokátom, pokiaľ nemá právnické vzdelanie sám, alebo jeho zamestnanec (člen), ktorý za neho koná.

V okolnostiach danej veci najvyšší súd skonštatoval, že sťažovateľ nemá právnické vzdelanie a pri podaní dovolania nebol zastúpený advokátom. Ďalej vychádzal z toho, že sťažovateľ bol oboznámený s rozhodnutiami súdov oboch stupňov o tom, že sa mu neustanovuje zástupca z radov advokátov, no aj tak nepredložil súdu plnú moc pre advokáta na svoje zastupovanie v dovolacom konaní. Dovolaciemu súdu preto nezostalo iné, ako dovolacie konanie zastaviť podľa § 243c v spojení s § 241 ods. 1 a § 104 ods. 2 OSP.

Ústavný súd zohľadňujúc svoju doterajšiu judikatúru pripomína, že nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol, alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa vymedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať rozhodnutia všeobecných súdov len v prípade, ak v konaní, ktoré predchádzalo ich vydaniu, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 13/00, I. ÚS 82/04).

Vychádzajúc z obsahu sťažnosti a k nej pripojených príloh, predovšetkým z odôvodnenia napadnutého uznesenia najvyššieho súdu ústavný súd dospel k záveru, že sťažovateľ nesplnil zákonom ustanovené podmienky na poskytnutie súdnej ochrany v dovolacom konaní. Vzhľadom na to ústavný súd konštatuje, že nezistil existenciu takých skutočností, ktoré by nasvedčovali tomu, že by postup najvyššieho súdu, výklad právne relevantných zákonných ustanovení alebo namietané rozhodnutie vykazovali také nedostatky, ktoré by umožňovali prijatie záveru o existencii príčinnej súvislosti s odňatím (prípadne obmedzením) základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu.

Ak najvyšší súd dovolacie konanie zastavil (z dôvodu nesplnenia zákonnej podmienky dovolacieho konania), vykonal tým svoju právomoc, ktorá vo všeobecnosti vyplýva z čl. 142 ods. 1 ústavy, osobitne tiež zo zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a z Občianskeho súdneho poriadku.

Výkonom tejto právomoci však najvyšší súd nemohol v žiadnom prípade zasiahnuť do základného práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

Ústavný súd preto sťažnosť v tejto časti podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

4. K namietanému porušeniu čl. 46 ods. 2 ústavy napadnutým uznesením najvyššieho súdu

Podľa čl. 46 ods. 2 ústavy kto tvrdí, že bol na svojich právach ukrátený rozhodnutím orgánu verejnej správy, môže sa obrátiť na súd, aby preskúmal zákonnosť takéhoto rozhodnutia, ak zákon neustanoví inak. Z právomoci súdu však nesmie byť vylúčené preskúmanie rozhodnutí týkajúcich sa základných práv a slobôd.

Vo vzťahu k namietanému porušeniu čl. 46 ods. 2 ústavy treba uviesť, že ustanovenie tohto článku v podstate upravuje právo na prístup k súdu vo veci, o ktorej rozhodol orgán

verejnej správy, pričom o takýto prípad v okolnostiach danej veci nešlo. Je teda evidentné, že medzi uvedeným článkom ústavy a sťažovateľom napadnutými rozhodnutiami neexistuje žiadna relevantná súvislosť, a preto aj v tejto časti treba sťažnosť kvalifikovať ako zjavne neopodstatnenú.

5. K namietanému porušeniu čl. 46 ods. 3 ústavy napadnutým uznesením najvyššieho súdu

Podľa čl. 46 ods. 3 ústavy má každý právo na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím súdu, iného štátneho orgánu či orgánu verejnej správy alebo nesprávnym úradným postupom.

Podľa čl. 51 ods. 1 ústavy domáhať sa práv uvedených aj v čl. 46 ods. 3 ústavy sa možno len v medziach zákonov, ktoré tieto ustanovenia vykonávajú. Takýmto zákonom je (s účinnosťou od 1. júla 2004) zákon č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 514/2003 Z. z.“). Takýto prístup zodpovedá doterajšej rozhodovacej činnosti ústavného súdu (napr. II. ÚS 71/04).

Na základe uvedených skutočností ústavný súd odmietol sťažnosť sťažovateľa aj v časti namietajúcej porušenie jeho základného práva podľa čl. 46 ods. 3 ústavy označeným rozhodnutím najvyššieho súdu pre jej zjavnú neopodstatnenosť, pretože dospel k záveru, že ním najvyšší súd nemohol v žiadnom prípade zasiahnuť do označeného základného práva sťažovateľa. Namietané rozhodnutie najvyššieho súdu nemá žiadnu vecnú súvislosť s týmto základným právom a ani nevytvára žiadnu prekážku pre uplatnenie tohto základného práva za splnenia predpokladov ustanovených zákonom č. 514/2003 Z. z.

Keďže právomoc ústavného súdu na konanie o porušení základného práva alebo slobody je daná iba vtedy, ak ochranu tomuto právu alebo slobode neposkytujú všeobecné súdy (napr. III. ÚS 32/03), ústavný súd dodáva, že sťažnosť v tejto časti možno odmietnuť aj pre nedostatok právomoci ústavného súdu.

6. K namietanému porušeniu čl. 47 ods. 1, 3 a 4 ústavy napadnutým uznesením najvyššieho súdu

Podľa čl. 47 ods. 1 ústavy každý má právo odprieť výpoveď, ak by ňou spôsobil nebezpečenstvo trestného stíhania sebe alebo blízkej osobe.

Podľa čl. 47 ods. 3 ústavy všetci účastníci sú si v konaní podľa odseku 2 rovní.

Podľa čl. 47 ods. 4 ústavy kto vyhlási, že neovláda jazyk, v ktorom sa vedie konanie podľa odseku 2, má právo na tlmočníka.

Už na prvý pohľad je zjavné, že medzi obsahom označených článkov ústavy a sťažovateľom namietaným rozhodnutím najvyššieho súdu neexistuje žiadna relevantná súvislosť, preto ústavný súd odmietol ako zjavne neopodstatnenú aj tú časť sťažnosti, ktorou sťažovateľ namieta porušenie základných práv podľa čl. 47 ods. 1, 3 a 4 ústavy.

7. K namietanému porušeniu čl. 47 ods. 2 ústavy napadnutým uznesením najvyššieho súdu

Podľa čl. 47 ods. 2 ústavy každý má právo na právnu pomoc v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy od začiatku konania, a to za podmienok ustanovených zákonom.

Ako to vyplýva z obsahu už citovaného rozhodnutia najvyššieho súdu, tento sa žiadosťou sťažovateľa o ustanovenie právneho zástupcu, resp. dovolaním proti uzneseniu krajského súdu, ktorým nebol sťažovateľovi ustanovený právny zástupca, zaoberal a rozhodol v rámci ním zisteného skutkového stavu v zmysle príslušných ustanovení Občianskeho súdneho poriadku.

Uplatňovanie zákona v súdnom konaní a postup súdu v súlade s platným a účinným zákonom nemožno hodnotiť ako porušovanie základných ľudských práv. Za porušenie

základného práva nemožno považovať ani nevyhovenie návrhu (neúspech) v konaní pred všeobecným súdom (napr. I. ÚS 8/96). Ústavný súd túto časť sťažnosti odmietol pre jej zjavnú neopodstatnenosť.

8. K namietanému porušeniu čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením najvyššieho súdu

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. Verejnosť možno vylúčiť len v prípadoch ustanovených zákonom.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Sťažovateľ v podanej sťažnosti nekonkretizoval, porušenie ktorého z práv obsiahnutých (čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru) v označených článkoch ústavy a dohovoru namieta. Vychádzajúc z postupu vo veci konajúcich súdov a z obsahu ich rozhodnutí ústavný súd konštatuje zjavnú neopodstatnenosť namietania porušenia práv upravených v čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru. Procesné aktivity sťažovateľa (návrhy, opravné prostriedky), konanie a rozhodovanie súdu o nich svedčia o umožnení sťažovateľovi realizovať jeho právo na súdnu ochranu v rozsahu upravenom všeobecne záväznými právnymi predpismi. Taktiež skutočnosť, že sťažovateľ neprezentoval (nepredložil) svoje písomné námietky (resp. sťažnosti) adresované vo veci konajúcich súdov vyjadrujúce nespokojnosť s ich postupom pri aplikácii právnych predpisov v rozsahu stanovenom obsahom a rozsahom práv upravených čl. 48 ods. 2 ústavy (resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru), potvrdzuje neopodstatnenosť domáhania sa ochrany týchto práv podaním sťažnosti ústavnému súdu. Na základe toho ústavný súd sťažnosť v tejto časti odmietol pre zjavnú neopodstatnenosť podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Z týchto dôvodov ústavný súd sťažnosť podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde pri jej predbežnom prerokovaní odmietol ako celok, čo vylučuje jej vecné preskúmanie, a preto bolo už bez právneho významu zaoberať sa ďalšími požiadavkami uplatnenými sťažovateľom.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. septembra 2010